

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

Pedagógiai Nyári Egyetem előadásai délelőtt fél 9-től, zárása 11 órakor.

I. Országos Táblaképfestészeti Biennálé. Kiállítások a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában és a Komócsin téri Ifjúsági Házban, szeptember 18-ig.

Váro Márton szobrászművész alkotásai a Móra Ferenc Múzeum Kupolagalériájában, augusztus 20-ig.

Schéner Mihály festményei és szobrai Újszegen, a November 7. Művelődési Házban, augusztus 10-ig.

Vankóné Dudás Juli nép-

művész kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban, augusztus 20-ig.

Szilvitszky Margit textilművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központ B galériájában, július 31-ig.

Ország Lili emlékkiállítás a Bartók Béla Művelődési Központ nagyteremében, augusztus 2-ig.

Mónus Sándor fazekas népi iparművészek munkái a SZOTE Dóm téri Oktatási Intézetében, július 27-ig.

Szentendrei nyár. Kiállítás a szentendrei grafikusok alkotásaiból a Mihály-

teleki Mórész Zsigmond Művelődési Házban július 27-ig.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Ember és környezete; Rippl-Rónai József alkotásai; Lucs-képgyűjtemény; Hunok, avarok, magyarok; Buday György-szoba; Csongrád megyei paraszttáborok és -viseletek; Csongrád megye gyógyszerészetének múltjából.

Szeged múltja, jelene, jövője — várostörténeti kiállítás a várkertben.

Ifj. Lele József néprajzi gyűjteménye, Szeged-Táppé, Vártó út 4.

Nem vicc

Pedig az, vicc bizony. Már a cím — *Mondok egy vicc!* — látszólag teljesen egyértelmű. Hát még ami egy órán át hallható volt: vicctörténet és -elemzés, nevetéslélek- és -természet-tan. Mindenesetre ez a hatvan perc egyvalamiről bizony meggyőző: a Petőfi-ádon *Eröss Lászlónak*, a közel-múltban megjelent kitérő mű szerzőjének összekötő szövege, (jelentős részben könyvére épült) vitán felül dokumentálta, hogy a vicc — tulajdonképpen bizonyos szempontokból egyáltalán nem vicc ám.

A legtöbb ember, gyanítom, azt hiszi, a humor csak annyi, amennyit önmagában — és önmagának — értelmét vidító szellemi játék, könnyed-képtelen tréfák sorozata — áldozat a szórakoztatás hahotaoltárán. Nem mondom, a dologban így, ebben a megközelítésben is van valami. Csak éppen „a hasizom sajátos rángatózás”, ahogy Karinthy írta, nagy tudósokat is arra készítetett, hogy mélyebb összefüggésben próbálják megvilágítani ezt a sajátos, csak-emberfajtankra jellemző alakulatot. Az ember nevető és nevetető állat, hallhattuk a hétfő esti műsorban. S ehhez a megállapításhoz, ha úgy tetszik, kiindulópont gyanánt hozzáfűzhető egy másik, amely *Mark Twaintól*, a híres amerikai írótól származik: „az ember az egyetlen állat, amely el tud pirulni. Van is oka rá.”

Freud és Bergson írásait felhasználva ez a műsor eljutott odáig, ami minden valamirevaló rádiós program nélkülözhetetlen kelléke (lenne): a vizualitást szükségesszerűen nélkülöző, megteremtette igényes gondolatosság, elemző hangvétel, valamint könnyed, hangulatos, szellemes stílus és ennek megfelelő példátár, szolid-szimpatikus attitűd és mély, továbbgondolásra serkentő végkicsengés szinte tökéletes harmóniáját. Kötelkedve mondhatnánk, persze, a téma magamagát kínálta ehhez, hiszen ha vicc-ről van szó, elég „bedobni” néhány jó tréfát, s máris biztos a hatás és így a siker. *Korányi Tamás* szer-

kesztő és *Simonfi János* rendező igényességét dicsérel, hogy nem hódoltak ennek az olcsó eljárásnak: fővállalták a freudi és bergsoni lélektan és filozófiai elemzéseket éppúgy, mint a józan emberi észre apelláló viccértelmezések hétköznapi csevegő hangnemet. S maguk a viccek — igen jó válogatásban — csak ezután, desszertként következtek, velük meg-megszékelve a mondandó egészét.

S hogy mi minden hangzott el? Fölsorolni hosszúra lenne, az alapkonceptió viszont konzekvens lévén, röviden ennyi: a pesti vicc bölcsőjétől napjainkig némi humorhistoria, a híres Bergson-mondattól („nincs komikum a tulajdonképpeni emberin kívül”) a különböző vicctípusok vizsgálatáig mindaz, ami egyórás műsorba beleférhet. Megtudhatjuk, hogy a zsidóviccek közül azok a legjobbak, amelyek maguk a zsidók találnak ki, az érintettek (*Scheiber Sándor* és *Landesman György* főrabbi) pedig arról beszéltek, hogy a zsidóság az egyetlen nép, amely nem fél belenézni a vicc születése az a pillanatra, amikor a gettó fia először nevet önmagán. (E kijelentéssel vitatkozni ugyan lehet, de műsorbeli alkalmasságához csak gratulálni kell). Azután: a politikai viccek társadalmi hangulatjelző szerepe köztudott ugyan, de a mondat — a szabadság viccét szűl, a vicc pedig szabadságot — megintcsak messzemenően értékelendő többletet adott ennek a vonzóna okos és varázslatos gyorsasággal elillant hatvan percnél.

Arról, hogy végső soron mi is a vicc, természetesen több definíció is fölolvastott. Például, hogy a humor — mosoly, könnyek között. Próbáljuk továbbfűzni a meghatározásokat: alighanem emberi fajtanak egyik legszebb, mert legbátrabb és „legvagányabb” védekezése ez mindazon dolgok ellen, amelyeken már csak nevetni lehet és kell. S ha erre gondolunk, a tény, hogy milyen sok a jó vicc — már egyáltalán nem vicc. **Domonkos László**

Egyszeri Lakodalom

A *Hegyen-völgyön lakodalom* második, vasárnap esti előadása az eső miatt elmaradt, sajnos. A szombati bemutatóról szólva viszont mindjárt az élre kívánczok a tényről rögzítő mondat: a finalé után a közönség föléllva tapsolt, és hosszú percekig nem engedte le a színpadról a táncjáték alkotóit és szereplőit. Ritkán olvashatni manapság színházi kritikákban e „föléllva tapsolt” formulát, rossz emlékek tapadnak hozzá, és ok sem igen adódik a használatára. Nem divat az ilyesfajta viharos tettségnyilvánítás, igaz az ellenkezője sem. Színházaink közönsége általában — mint az angol lord. Húvós és udvarias.

A közönség-viselkedési szokások olyatén föllazulása, amilyennek most tanulhattunk, meggyőzően bizonyítja: a nemzetközi néptáncfesztivál Dóm téri gálái csatát nyertek, sőt, a szabadtéri műsor legszebbében látott produkciói közé számítandók. Illik ezt leszögezni abból az alkalomból, hogy az idén az amatőr táncosok legelső szabadtéri műsorának följújtását láttuk. A *Hegyen-völgyön lakodalom* 1972-es bemutatóját pedig — emlékeztünk szerint — kétszáz közép-kelet-európai országban a több száz, több nyelvű közreműködőt mindezek érdekében regulálni — ki tagadná — elsősorban színház-szervezői, látványtervezői, pedagógusi feladatok. Eddigi és mostani sikeres megoldásokkal nemcsak azt érték el Novák Ferencék, hogy a népi kultúrák becselezését értékeit ismerték és kedvelték meg — sok ezren: *Balázs Béla* álmának beteljesülése felé is segítették a szabadtéri játékokat.

A szombati Lakodalomban tíz ország táncosai szerepeltek. A darab szerkezetében a több európai ország hasonló hagyományai békés egymásmellettségben sorakoznak, egyedülálló színpadi művekben is esztétikai mércéket tudják. Mármost a sokféleséget összeszervező, nagyjából azonos szintű előadói stílust és valamiféle színházi egységet teremteni, a több száz, több nyelvű közreműködőt mindezek érdekében regulálni — ki tagadná — elsősorban színház-szervezői, látványtervezői, pedagógusi feladatok. Eddigi és mostani sikeres megoldásokkal nemcsak azt érték el Novák Ferencék, hogy a népi kultúrák becselezését értékeit ismerték és kedvelték meg — sok ezren: *Balázs Béla* álmának beteljesülése felé is segítették a szabadtéri játékokat.

bemutatott táncjátékok. Merőben más produktumok, mint a jelenkori magyar néptáncművészet legértékesebbnek tartott darabjai. Mindazonáltal ezek nélkül, a táncnyelven fogalmazott öntörvényű „költemények” nélkül, a dóm előtti „elbeszélések” sem születhettek volna meg. *Néptáncmozgalmunk, táncpedagógiánk eredményei, s olyan koreográfusok nélkül, melyekkel a hagyományos, magas művészetek közé avasult a néptáncművészet — aligha sikerült volna a mostanig egyedülálló szegedi vállalkozás.*

A „massága” abban is nyilvánul, hogy kevéssé kíván táncalkotói, mint inkább színházcsinálói erőnyeket. Szokás-, tánc-, ének és zenei hagyományelemek erősen stílizált, mai színpadon hatásként feldolgozásairól van szó, és ezeknek lehetőség szerint dramaturgiai egységbe fűzéséről. A cél se nem több, se nem kevesebb, mint megmutatni, hogy a *folklor világja érdekes, szép, gazdag, mai színpadon is élvezhető, szemel gyönyörködtető és érzelmi rezonanciákat is képes kelteni.* A sajátosságok közül a legföltehetőbb, hogy a magyar szokásokat elevenítő játékokban a többi európai ország hasonló hagyományai békés egymásmellettségben sorakoznak, egyedülálló színpadi művekben is esztétikai mércéket tudják. Mármost a sokféleséget összeszervező, nagyjából azonos szintű előadói stílust és valamiféle színházi egységet teremteni, a több száz, több nyelvű közreműködőt mindezek érdekében regulálni — ki tagadná — elsősorban színház-szervezői, látványtervezői, pedagógusi feladatok. Eddigi és mostani sikeres megoldásokkal nemcsak azt érték el Novák Ferencék, hogy a népi kultúrák becselezését értékeit ismerték és kedvelték meg — sok ezren: *Balázs Béla* álmának beteljesülése felé is segítették a szabadtéri játékokat.

A szombati Lakodalomban tíz ország táncosai szerepeltek. A darab szerkezetében a több európai ország hasonló hagyományai békés egymásmellettségben sorakoznak, egyedülálló színpadi művekben is esztétikai mércéket tudják. Mármost a sokféleséget összeszervező, nagyjából azonos szintű előadói stílust és valamiféle színházi egységet teremteni, a több száz, több nyelvű közreműködőt mindezek érdekében regulálni — ki tagadná — elsősorban színház-szervezői, látványtervezői, pedagógusi feladatok. Eddigi és mostani sikeres megoldásokkal nemcsak azt érték el Novák Ferencék, hogy a népi kultúrák becselezését értékeit ismerték és kedvelték meg — sok ezren: *Balázs Béla* álmának beteljesülése felé is segítették a szabadtéri játékokat.

Lucifer a nyomdában?

„Hinné az ember, hogy amióta Arthur Miller megírta az ember komédiáját, nem lehet úgy játszani mind eddig, Madách művét. Az ember tragédiáját.”

Klasszikus nem vagyok, tartalmilag idéztem tehát vasárnapi kritikám első mondatát. Ami — ugyancsak tartalmi közelségben — úgy került az olvasó asztalára, hogy „amióta Miller megírta az ember tragédiáját...” Vagyis értelemzavarón. A nyomda ördöge más kitételektől sem kímélt túlságosan (Madách filozófiájának aortájából és hajszálereiből például „sorrája és hajszálerei” gubancolódtak), ezért tisztelettel kérem az olvasót, így he-

lyettesítse be, ha kedve szottyannék rá. Tudom, sajtóhibák korrekciójára, akár a szerző ludas benne, akár a nyomda, mindkét esetben bővelkedünk — nemigen szoktathatjuk lapunkat, hiszen akkor külön rovatot nyithatnánk. Továbbá, mentség is akad — a fenti szövegkörnyezetben a kritika tárgyát képező mű címe zavarhatta meg az éjszakai órák gép-szedőjét ebben a hőségben. Eme kis hibajavításra azért bátorodunk, mert az előadás a szabadtéri nyitányként nagy visszhangot váltott ki, s nem szeretnénk, ha pont ezzel a mondattal adnánk okot a félreértésre. Lucifer, nálunk sincs alkalmazásban. **N. I.**

Befejeződött a néptáncfesztivál

Az idén utoljára szombaton délután a „nemzeti napon” láthattuk együtt Szegeden a táncosokat. A vasárnapi fesztiválprogramban még szakmai tanácskozás szerepelt: a Juhász Gyula Művelődési Központban a résztvevő együttesek művészeti vezetői, koreográfusok, az ország szakszervezeti táncsoportjainak irányítói, s a művészeti ág nemzetközi szervezetének a CIOFF-nak a képviselői a mozgalom és a néptáncművészet helyzetéről cseréltek eszmét. Délután az újszegedi színpadon rendezték meg a fesztivál záróünnepségét, melyen *dr. Dobóczy Károlyné* az SZMT titkára értékelte az idei seregszemlét, átadták a

revétel kívánczok ide: az első és a második részt záró össztáncok, az egyébként nagyon fegyelmezett munkáról áruklódó színes táncablók, ezúttal túlzottan zsúfoltnak tűntek. A hegyet-völgyet, tiszta forrást ábrázoló, dómra feszített vászon és a lakodalmas ház tornáca előtt, e mértékartó, adekvát szintéren (Fehér Miklós munkája) talán kevesebb táncos, „beszédesebb” lett volna.

Rendkívül sokat tett az előadás sikeréért *Hegedűs D. Géza*. A Vőfély szerepében, *Agh István* ragyogó, eredeti humorú verseit citálva és a többiekkel együtt táncolva valódi lakodalmi hangulatot teremtett és színházi élményt adott. *Simai Edit* és *Szögi Csaba* profi táncosok, pártáncuk minden bizonnyal emlékeztet élményeket jelentettek a nézőknek. *Szörök Katalin* énekszámait becsülendő értékei voltak az előadásnak. *Daróci Bárdos Tamás* vezényelte az egyenesen korrekt teljesítmény, nyújtó, szegedi kórusokból alakult énekkart és a *Horvát Művészegyüttes* zenekart.

Sulyok Erzsébet

Hol van a panoptikum?

A magunk mögött hagyott csütörtökön a *Viaszfigurák* című, *Szurdí András* rendezte játék kötötte a figyelmünket — elsősorban a témájával. Ez persze az amerikai író, *Stanley Ellin* érdeme (novelláiból *Szurdí* írta a tévéjáték forgatókönyvét is).

Hétköznapi, s a világirodalomban is, ki tudja, hány-szor föloldozott témáról van szó. Ahogy a műsorajánlat írja, *hétköznapi emberekről, akikben bizonyos kényszerítő körülmények hatására enjük rosszabbik fele kerekedik fölül*. Mielőtt bárki a fejébe olvasná, hogy pár mondaton belül ellentmondásba keveredtem önmagammal, sietek elmondani: a játék azért kötötte mégis a figyelmet, mert ósrégi lélektani törvényeket modern viszonyaink között látott, másrészt, mert meghökkenítő általánosítást sugallt. Azt ugyanis, hogy mai világunk a gyilkosok és áldozatok világa. Csak idő kérdése, ki, mikor kap helyet egy idegborzoló hangulatú panoptikumban, hétköznapiaink viaszfiguráinak, a társadalom gyilkossá vedlett áldozatainak gyűjtőhelyén.

Három történetet fogott keretbe egy, a fönti, ellent-

mondásra ingerlő konzekvenciát kimondó dal, s a *Dominó Pantomim Társaság* közreműködésével élénk állított panoptikum. Az egyikben a munka, pontosabban a tevékenység megszállottját vette rá a főnöke, hogy lökjön ki valakit az ablakon, egy toronyház legfölső szintjéről. A másik sztori hőse nyugdíj előtt álló tanítónő, akit egyik tanítványa öngyilkosságra hajszolt. A gyerek apja üldözési mániában szenvedett, Az otthoni pokol elemeit a 10 éves fiú szisztematikusan „átmentette” az iskolába; időről időre közölte a tanárnővel, hogy nem kívánja a halálát, nem meredte meg az ivóvizét és az ajándékba vitt csokoládét sem. A harmadik páciens jólszituált burzoá, ama bizonyos tisztes erkölcsű, csak a munka, csak a család”-típusú polgár. Ő a „gerontológiai társaság”, a családokban kényelmetlenül „vált öregek eltüntetésével foglalkozó üzleti vállalkozás képviselőjének közreműködésével ment bele, hogy eltegye láb alól idős apósát.

Kétségtelen tehát, hogy korunkbeli lelki nyavalyák és modern külső készletek „segítették” gyilkossá a történetek szereplőit. *Ezért ül-*

tünk ambivalens érzelmekkel a képernyő előtt; az egyes sztori figyelemterelő igazsága és a keretjáték erőszakolt, hamis általánosítása okán. Ez az ellentmondás remélhetőleg nem okozott nagyobb zavart a fejekben. Ambátor lehet, főlöleslegesen aggályoskodom, s a nézők többsége — amerikai íróról lévén szó — eleve az „át-köcs kapitalizmus” bírálatá-ként értette s értékelte e hazai tévés műhelyben készült adaptációt. Akkor viszont... Talán ortodox az ízésem, de ha valóban ez volt az alkotók szándéka, lehettek volna ezúttal kissé direkttebbek. Nem ártott volna, ha kiderül, pontosan hol is van ez a panoptikum?

A *Ki mit tud?* döntője sok izgalmat hozott a szegedi résztvevők, a *Canticum* kórus drukkereinek. A legeslegutolsó pillanatban, sok bonyodalom és kínos percek után mégis kiderült: köszönik a lemezjátékot és a lemezeket, visszaadják, s inkább mennek Kubába. Vagyis: győztek, s tegyük hozzá, igazán megérdemelten. Akár a másik Csongrád megyei versenyző, a makoí bűvész, *Ghyczy Tamás*.

S. E.